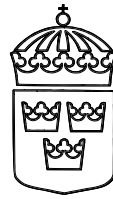

Regeringens proposition

2013/14:242

Ett stärkt konsumentskydd vid automatisk avtalsförlängning

Prop.
2013/14:242

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 26 juni 2014

Fredrik Reinfeldt

Elisabeth Svantesson
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

Det är vanligt att ett tidsbestämt avtal förlängs om en konsument inte säger upp avtalet till avtalstidens utgång, s.k. automatisk avtalsförlängning. Konsekvensen för konsumenten kan då bli att han eller hon av förbiseende blir fortsatt bunden av avtalet, ofta under en längre tid.

Regeringen vill därför stärka konsumentskyddet genom att föreslå en ny lag. Lagen innebär att en näringsidkare inför en förlängning av avtalet ska påminna en konsument om att avtalet kommer att förlängas om det inte sägs upp. Påminnelsen ska vara skriftlig och lämnas senast en månad före den tidpunkt då avtalet senast måste sägas upp. Om näringsidkaren inte påminner konsumenten, ska konsumenten ha rätt att säga upp avtalet.

Detta ska inte gälla om det finns särskilda bestämmelser om förlängning av ett avtal eller om konsumenten efter en förlängning ändå kan säga upp avtalet med högst tre månaders uppsägningstid.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 mars 2015.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Förslag till lag om konsumentskydd vid automatisk avtalsförlängning.....	4
3	Ärendet och dess beredning	5
4	En ny lag om konsumentskydd vid automatisk avtalsförlängning.....	5
5	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	11
6	Konsekvenser	11
7	Författningskommentar	12
Bilaga 1	Sammanfattning av promemorian (Ds 2012:31) i aktuell del.....	15
Bilaga 2	Promemorians lagförslag	16
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna.....	17
Bilaga 4	Lagrådsremissens lagförslag.....	18
Bilaga 5	Lagrådets yttrande.....	19
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 26 juni 2014.....	20

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2013/14:242

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om konsumentskydd vid automatisk avtalsförlängning.

Förslag till lag om konsumentskydd vid automatisk avtalsförlängning

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag gäller när ett tidsbestämt avtal mellan en näringsidkare och en konsument innehåller villkor om att avtalet förlängs om konsumenten inte säger upp det.

Lagen gäller inte om det finns särskilda bestämmelser om förlängning av ett avtal eller om konsumenten efter förlängningen kan säga upp avtalet till upphörande inom tre månader från uppsägningen.

2 § Avtalsvillkor som i jämförelse med bestämmelserna i denna lag är till nackdel för konsumenten är utan verkan mot honom eller henne.

3 § Näringsidkaren ska inför en förlängning av avtalet påminna konsumenten om innebörden av ett villkor som avses i 1 § första stycket. Påminnelsen ska vara skriftlig och lämnas senast en månad före den tidpunkt då avtalet senast måste sägas upp.

Om näringsidkaren inte påminner konsumenten enligt första stycket, har konsumenten rätt att säga upp avtalet med omedelbar verkan. Har avtalstiden inte löpt ut, har konsumenten dock endast rätt att säga upp avtalet till avtalstidens utgång.

1. Denna lag träder i kraft den 1 mars 2015.

2. Lagen gäller endast för avtal som har ingåtts eller förlängts efter ikraftträdandet.

Under hösten 2011 fick en sakkunnig person i uppdrag att analysera konsumenternas rättsliga ställning när varor och tjänster betalas via telefonräkningen. Den sakkunniga personen fick också överväga närliggande frågor. Inom ramen för uppdraget behandlades frågan om behovet av lagreglering när det gäller förlängning av tidsbestämda avtal om inte konsumenten säger upp avtalet en viss tid innan det ska upphöra, s.k. automatisk avtalsförlängning. Uppdraget redovisades i promemorian App to date – Konsumenternas rättsliga ställning när varor eller tjänster betalas via telefonräkningen, m.m. (Ds 2012:31). I promemorian föreslås en lag om konsumenters rätt att hindra förlängning av avtal. En sammanfattning av promemorians i aktuell del finns i *bilaga 1* och promemorians lagförslag i *bilaga 2*.

Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga i lagstiftningsärendet (Ju2012/6755/L2).

Remissbehandlingen av promemorian har föranlett synpunkter även på andra delar av promemorian, där några lagförslag inte lämnas. Synpunkterna handlar bl.a. om att även vissa andra frågor bör lagregleras och att det kan finnas skäl för en bredare översyn av konsumentskyddsregleringen. Inom ramen för detta lagstiftningsärende finns det dock inte möjlighet att överväga dessa frågor.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 5 juni 2014 att inhämta Lagrådets yttrande över det lagförslag som finns i *bilaga 4*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 5*. Lagrådet lämnar förslaget utan erinran. I förhållande till lagrådsremissens lagförslag görs en redaktionell ändring i lagtexten.

4 En ny lag om konsumentskydd vid automatisk avtalsförlängning

Regeringens förslag: En ny lag om konsumentskydd vid automatisk avtalsförlängning införs.

Enligt lagen ska en näringsidkare inför en förlängning av ett tidsbestämt avtal påminna en konsument om det avtalsvillkor som innebär att avtalet förlängs om konsumenten inte säger upp det. Påminnelsen ska vara skriftlig och lämnas senast en månad före den tidpunkt då avtalet senast måste sägas upp.

Om näringsidkaren inte fullgör sin påminnelseskyldighet, ska konsumenten ha rätt att säga upp avtalet med omedelbar verkan eller, om avtalstiden ännu inte har löpt ut, till avtalstidens utgång.

Lagen ska inte tillämpas om det finns särskilda bestämmelser om förlängning av ett avtal eller om konsumenten efter förlängningen kan säga upp avtalet till upphörande inom tre månader från uppsägningen.

Lagen ska vara tvingande till konsumentens förmån.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. Enligt promemorians lagförslag ska en konsument ha rätt att via e-post säga upp ett tidsbestämt avtal, som innehåller villkor om automatisk förlängning, inom tre veckor från det att näringsidkaren har skickat en betalningsupppmaning för den nya perioden. Treveckorsfristen börjar löpa endast om betalningsupppmaningen innehåller information om uppsägningsrätten. Om konsumenten utan att betala säger upp avtalet inom fristen, gäller uppsägningen till utgången av den pågående avtalsperioden. Konsumenten ska då inte vara skyldig att betala för något som tillhandahållits under den nya perioden. Om betalning för en ny period görs med autogiro, föreslås att treveckorsfristen i stället ska börja löpa när konsumenten får en underrättelse om betalningen. Uppsägningen ska då gälla från den dag uppsägningen kommer näringsidkaren till handa och någon befrielse från betalningsskyldigheten föreskrivs inte utan allmänna regler ska gälla. Konsumenten ska i vissa fall inte ha någon uppsägningsrätt enligt den föreslagna lagen. Det gäller om näringsidkaren högst två månader före avtalstidens utgång skriftligen meddelar konsumenten att avtalet kommer att förlängas om det inte sägs upp, vilka villkoren blir vid förlängning och att förlängning kan undvikas genom att konsumenten säger upp avtalet inom en månad från avsändandet av meddelandet till en viss e-postadress.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker eller har ingen invändning mot den huvudsakliga innebörden av promemorians förslag. Flera av dem har dock synpunkter på utformningen av lagförslaget och anser att regleringen bör förenklas och klargöras. Det gäller bl.a. *Hovrätten för Västra Sverige*, *Solna tingsrätt*, *Konsumentverket*, *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet*, *Svensk Handel* och *Sveriges advokatsamfund*. Hovrätten för Västra Sverige ifrågasätter behovet av en särreglering för autogirofallen och ställer sig tveksam till att den föreslagna regleringen tas in i en egen lag. Enligt hovrätten skulle en mer sammanhållen och tydlig reglering uppnås om bestämmelserna i stället togs in i befintlig konsumenträttslig lagstiftning. Solna tingsrätt väcker frågan om inte regleringen i stället bör ha sin utgångspunkt i näringsidkarens informationsplikt, något som även bl.a. Konsumentverket, Svensk Handel och *Näringslivets Delegation för Marknadsrätt (NDM)* framför. Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet föreslår att lagens tillämpningsområde utvidgas på så sätt att de nya bestämmelserna ska gälla om uppsägningstiden efter avtalets förlängning överstiger två månader. Hovrätten för Västra Sverige, liksom bl.a. *Malmö tingsrätt*, Konsumentverket, Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet, Svensk Handel, Sveriges advokatsamfund och NDM, anser vidare att konsumenten bör kunna säga upp ett avtal även på annat sätt än genom e-post. Några av dem pekar också på att det är oklart hur vissa av bestämmelserna är avsedda att tillämpas, t.ex. om en näringsidkare inte uppfyller sin informationsplikt, men konsumenten ändå betalar, och vilka effekter en uppsägningsrätt i ett sådant fall har på parternas kvarvarande prestationer.

Post- och telestyrelsen anser att det bör övervägas att i stället förbjuda avtal med automatisk förlängning.

Finansbolagens förening och *Svenska Bankföreningen* framhåller att det saknas en redogörelse av hur regleringen förhåller sig till avtal om finansiella tjänster och anser att detta bör klargöras.

IT&Telekomföretagen och *Almega* avstyrker förslaget och pekar på att det redan finns vägledande praxis på området. Även *Dataspelsbranschen*, *Promise* och *Föreningen Svensk Programvaruindustri* anser att en lagreglering inte är nödvändig, eftersom nuvarande regler ger ett tillräckligt konsumentskydd.

Skälen för regeringens förslag

Det finns behov av att stärka konsumentskyddet genom lagstiftning

Villkor om automatisk förlängning av tidsbestämda avtal förekommer vid olika typer av avtal mellan näringsidkare och konsument. Sådana villkor är särskilt vanliga på vissa områden, bl.a. när det gäller avtal om TV-abonnemang, mobiltelefonabonnemang, gymkort och internetdejtning. I allmänhet är avtalsvillkoren utformade så att den bestämda tidsperioden förlängs om konsumenten inte säger upp avtalet senast vid en viss tidpunkt innan avtalstiden löper ut. Avtalet förlängs alltså utan att det krävs ett aktivt godkännande från konsumenten.

Under senare år har många av klagomålen till Konsumentverket avsett automatisk avtalsförlängning. Konsumenter upplever att avtal förlängs mot deras vilja, att det inte är möjligt att begränsa den förlängda avtalsperioden och att olika krav uppställs när det gäller uppsägning av ett avtal, t.ex. ett skriftlighetskrav. Konsumentverket har bedömt att automatisk avtalsförlängning kommer att öka i takt med att informationsteknologin utvecklas och produktutbudet blir allt större (se Konsumentverkets promemoria *Automatisk förlängning av avtal*, dnr 2011/657, och Konsumentrapporten 2013 – läget för Sveriges konsument s. 15 f.).

Eftersom tidsbestämda avtal ofta ingås för en längre tid kan det vara svårt för en konsument att komma ihåg att avtalet behöver sägas upp för att undvika en förlängning. Ofta blir konsumenten uppmärksam på avtalsförlängningen i samband med en faktura för den nya perioden. Då är det många gånger för sent att säga upp avtalet. Villkor om automatisk avtalsförlängning är i regel inte heller föremål för individuell förhandling när avtalet ingås. Det innebär att konsumenten i praktiken inte har någon större möjlighet att påverka avtalsinnehållet och ibland kanske inte heller uppfattar avtalsvillkoret i fråga. Konsekvensen för en konsument kan därför bli att han eller hon ofrivilligt blir fortsatt bunden av ett avtal, ofta under en inte obetydlig tid.

Att en konsument blir ofrivilligt bunden av ett avtal under en längre tid är negativt eftersom konsumenten får betala för varor och tjänster som han eller hon inte längre är intresserad av. Det leder även till s.k. inläsningseffekter. I stället för en bedömning av om produkten eller tjänsten fortfarande är prisvärd och ändamålsenlig blir det konsumentens förbiseende som avgör om avtalet förlängs eller inte. Detta kan på sikt även motverka en effektiv konkurrens och leda till ökade priser.

Regeringen konstaterar att det finns problem på området ur ett konsumentskyddsperspektiv. Några remissinstanser anser att problemen kan åtgärdas med stöd av gällande rätt. Någon generell reglering av frågan om automatisk avtalsförlängning finns inte i svensk rätt. Ett avtalsvillkor

Prop. 2013/14:242 om automatisk avtalsförlängning kan dock bedömas som oskäligt enligt 36 § lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område (avtalslagen) och lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden (avtalsvillkorlagen). I rättspraxis har ett villkor om automatisk avtalsförlängning under vissa förhållanden bedömts som oskäligt när näringsidkaren inte har påmint konsumenten om att avtalet behöver sägas upp för att inte förlängas (se bl.a. rättsfallen NJA 2012 s. 776 och MD 2005:34). Ett avtalsvillkor om automatisk förlängning av ett tidsbestämt avtal i konsumentförhållanden är dock inte generellt att anse som oskäligt. En bedömning får göras från fall till fall. För att utforma ett mer generellt konsumentskydd, som inte är beroende av omständigheterna i det enskilda fallet, krävs författningsåtgärder. Även vikten av tydliga regler på konsumentområdet motiverar sådana åtgärder. Regeringen anser därför, i likhet med flertalet remissinstanser, att lagstiftningsåtgärder bör vidtas för att stärka konsumentskyddet på området.

En konsument ska ha rätt att säga upp ett avtal om näringsidkaren inte har påmint om den automatiska förlängningen

En förstärkning av konsumentskyddet vid automatisk avtalsförlängning kan utformas på olika sätt. Promemorians förslag utgår från att en konsument, som har blivit tydligt informerad om vad som händer om han eller hon inte säger upp avtalet och som har haft goda möjligheter att avsluta avtalsförhållandet, ska kunna bli bunden av en ny avtalsperiod. Däremot ska en konsument som inte fått tydlig information eller en rimlig uppsägningsmöjlighet ha rätt att säga upp ett avtal som har förlängts automatiskt. Regeringen delar bedömningen att ett förstärkt konsumentskydd lämpligen bör utformas med utgångspunkt i att konsumenten ska ha möjlighet att fatta ett medvetet beslut i fråga om avtalsförlängning och att det inte finns anledning att, som *Post- och telestyrelsen* föreslår, överväga ett generellt förbud mot automatisk avtalsförlängning. I likhet med vad som föreslås i promemorian bör det förstärkta konsumentskyddet vara uppbyggt kring en informationsskyldighet för näringsidkaren som, om den inte uppfylls, leder till att konsumenten har rätt att säga upp avtalet.

Vid utformningen av ett sådant konsumentskydd bör en klar och enkel reglering eftersträvas. Flera remissinstanser har synpunkter på delar av promemorians lagförslag och efterfrågar enklare och tydligare regler. I likhet med *Hovrätten för Västra Sverige* anser regeringen att det inte finns skäl för en särreglering av uppsägningsrätten för det fall att betalning för en ny avtalsperiod har skett via autogiro. Vidare bör, till skillnad från promemorians förslag, en konsument ha möjlighet att säga upp avtalet även om betalning för en ny avtalsperiod skett på annat sätt än genom autogiro, förutsatt att näringsidkaren inte har uppfyllt sin informationsskyldighet. Annars finns det en risk för att det konsumentskydd som eftersträvas urholkas. Avgörande för uppsägningsrätten bör alltså vara att näringsidkaren har brustit i sin skyldighet att påminna konsumenten om innebörden av ett avtalsvillkor om automatisk avtalsförlängning.

När det gäller näringsidkarens informationsskyldighet delar regeringen promemorians bedömning att det bör föreskrivas när näringsidkaren senast ska påminna konsumenten om innebörden av avtalsvillkoret om

automatisk förlängning. En sådan ordning är motiverad av tydlighetsskäl. Regleringen bör utformas så att konsumenten har faktisk möjlighet att ta ställning till om han eller hon vill att avtalet ska förlängas. Enligt regeringens mening är det lämpligt att föreskriva att näringsidkaren inför förlängningen, men senast en månad före den tidpunkt då avtalet senast måste sägas upp, ska påminna konsumenten. Påminnelsen bör, i enlighet med vad som föreslås i promemorian, vara skriftlig.

Det bedöms inte nödvändigt att, som i promemorian, föreskriva särskilda tidsfrister när det gäller konsumentens uppsägningsrätt. Om någon påminnelse inte lämnas i rätt tid i förhållande till den tidpunkt då avtalet senast måste sägas upp, bör konsumenten ha rätt att säga upp avtalet med omedelbar verkan eller, om avtalstiden ännu inte har löpt ut, till avtalstidens utgång. I likhet med flera remissinstanser anser regeringen vidare att konsumentens uppsägning bör kunna ske även på annat sätt än genom e-post. Något formkrav bör inte ställas upp utan en uppsägning bör även kunna ske muntligen.

I promemorian föreslås en bestämmelse om att konsumenten inte ska vara skyldig att betala för varor och tjänster som tillhandahållits under den nya avtalsperioden, men innan den uppsägningsfrist som föreslås för konsumenten går ut (dock inte i autogirofallen och förutsatt att betalning inte har skett). Med den lagtekniska lösning som regeringen nu föreslår skulle en sådan bestämmelse kunna missbrukas, eftersom konsumenten då medvetet skulle kunna vänta med att säga upp avtalet och under tiden kostnadsfritt tillgodogöra sig de varor eller tjänster som näringsidkaren levererar. En sådan regel bör därför inte införas utan allmänna avtalsrättsliga regler bör gälla. Det innebär att utgångspunkten är att parterna ska presteras enligt avtalet fram till dess att det upphört och att prestationer utöver det ska gå åter. Om avtalet är utformat så att det inte kan anses framgå vad konsumenten ska betala för tiden mellan förlängningen och uppsägningen, gäller i allmänhet att konsumenten ska betala vad som är skäligt (se 35 § konsumentköplagen [1990:932] och 36 § konsumenttjänstlagen [1985:716]).

Undantag från tillämpningsområdet för de nya bestämmelserna

På vissa områden finns det särskilda bestämmelser om förlängning av avtal. Lagstiftaren har då ansett att det ligger i konsumentens intresse att avtalet förlängs om det inte sägs upp till utgången av avtalsperioden. Exempelvis gäller enligt 3 kap. 4 § försäkringsavtalslagen (2005:104) att ett försäkringsavtal som inte sägs upp förnyas med den vanligen tillämpade försäkringstiden (liknande bestämmelser finns t.ex. även i 12 kap. 3 § jordabalken när det gäller hyresavtal). I enlighet med vad som föreslås i promemorian bör de bestämmelser som nu föreslås inte gälla för dessa fall.

Många gånger är ett avtal mellan en näringsidkare och en konsument utformat så att det finns möjlighet för konsumenten att efter det att ett avtal har förlängts säga upp avtalet till upphörande inom viss tid. Regeringen delar promemorians bedömning att de nya reglerna inte bör gälla för det fall en konsument ändå kan ta sig ur avtalsförhållandet inom en inte alltför lång tid. *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* föreslår att ett sådant undantag endast bör träffa fall där uppsäg-

Prop. 2013/14:242 ningstiden efter förlängningen är högst två månader. Enligt regeringen ligger det dock närmare till hands att, i likhet med vad som föreslås i promemorian, låta undantaget omfatta fall där uppsägningstiden efter förlängningen är högst tre månader. En sådan uppsägningstid är vanligt förekommande i avtal mellan konsument och näringsidkare. Enligt promemorians förslag undantas endast avtal som efter förlängningen löper *tills vidare* med en uppsägningstid som är högst tre månader. Regeringen anser att även avtal som förlängs på *viss tid* men som under den nya perioden kan sägas upp till upphörande inom tre månader bör undantas från regleringen. På så sätt blir reglerna neutrala och avtal som vanligen förlängs med en månad i taget, t.ex. avtal om prenumeration på musik- eller TV-tjänster, kommer inte att omfattas.

Finansbolagens förening och *Svenska Bankföreningen* tar upp frågan om förslagets tillämpning på avtal om finansiella tjänster. Bankföreningen pekar på att t.ex. kontokrediter ofta löper ett år i taget och förlängs utan särskild påminnelse till konsumenten, men att detta närmast är att bedöma som ett kreditlöfte eftersom kunden när som helst kan frånträda kontokreditavtalet.

När det gäller konsumentkrediter har konsumenten alltid rätt att betala sin skuld till kreditgivaren före den avtalade förfallotiden (32 § konsumentkreditlagen [2010:1846]). För konsumentkrediter som har en obestämd löptid får uppsägningstiden aldrig vara längre än en månad (37 § konsumentkreditlagen). Som regeringens förslag utformas kommer de nya bestämmelserna inte att bli tillämpliga vid förlängning av ett konsumentkreditavtal. Det bedöms inte finnas några särskilda tillämpningssvårigheter i förhållande till andra avtal på det finansiella området.

De nya bestämmelserna bör tas in i en ny lag

Materiella bestämmelser om en konsuments köp av varor och tjänster finns i dag i flera olika lagar. För vissa typer av konsumenttjänster saknas direkt tillämpliga regler. Det medför att det är svårt att placera generellt konsumentskyddande regler av det slag som nu föreslås i befintlig lagstiftning, såsom *Hovrätten för Västra Sverige* förordar. Regeringen delar promemorians bedömning att det är lämpligast att ta in de nya bestämmelserna i en ny lag. Genom en egen lag kan man bäst åstadkomma en reglering som är överskådlig och lättillgänglig för konsument, men även för dem som ska tillämpa bestämmelserna.

Den nya lagen innehåller konsumentskyddande bestämmelser och bör därför vara tvingande till konsumentens förmån.

5 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Prop. 2013/14:242

Regeringens förslag: Den nya lagen ska träda i kraft den 1 mars 2015.
Lagen ska tillämpas endast på avtal som har ingåtts eller förlängts efter ikraftträdandet.

Promemorians förslag: Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2014, oavsett om parternas avtal ingåtts före denna tidpunkt.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna yttrar sig inte särskilt över promemorians förslag i denna del. *Finansbolagens förening* och *Sveriges advokatsamfund* anser dock att det saknas skäl att frångå huvudregeln om att nya avtalsrättsliga regler endast ska tillämpas på avtal som ingås efter ikraftträdandet.

Skälen för regeringens förslag: Ur ett konsumentskyddsperspektiv är det angeläget att den nya lagen träder i kraft så snart som möjligt. Det är samtidigt viktigt att näringslivet får tid att anpassa verksamheten till de nya reglerna. Regeringen föreslår att lagen träder i kraft den 1 mars 2015.

Huvudprincipen i svensk rätt är att ny lag bara ska tillämpas på avtal ingångna efter lagens ikraftträdande. För att frångå denna princip krävs det tungt vägande skäl. Regeringen anser, i linje med *Finansbolagens förening* och *Sveriges advokatsamfund*, att de nya bestämmelserna som utgångspunkt bör tillämpas endast på avtal som har ingåtts efter ikraftträdandet. I förevarande fall är det dock av särskild vikt ur konsumentsynpunkt att de nya reglerna får genomslag så snart som möjligt. Om ett avtal som har förlängts inte är att anse som ett nytt avtal, innebär en ordning i enlighet med huvudprincipen att de nya bestämmelserna inte blir tillämpliga. Regeringen anser därför att de nya bestämmelserna bör tillämpas även på avtal som har förlängts efter ikraftträdandet. Det föreslås en övergångsbestämmelse med denna innebörd.

6 Konsekvenser

Regeringens bedömning: Förslaget medför ett stärkt konsumentskydd. På sikt bör regleringen kunna leda till bättre konkurrens och lägre konsumentpriser.

Skyldigheten för näringsidkarna att påminna om ett avtalsvillkor om automatisk avtalsförlängning bör inte medföra annat än begränsade kostnader.

Förslaget medför inga ökade kostnader för det allmänna.

Promemorians bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser yttrar sig inte särskilt över promemorians bedömning. *Lotteriinspektionen* pekar på att den föreslagna regleringen kan innebära förändringar av avtalsvillkor, vilket

Prop. 2013/14:242 skulle kunna medföra inte obetydliga kostnader för ett tiotal lotterianordnare. Enligt inspektionen överväger konsumentskyddet dock de eventuellt betungande konsekvenser av tillfälligt slag som den föreslagna regleringen kan medföra. *Regelrådet* bedömer att förslaget inte leder till några onödiga administrativa kostnader för berörda företag.

Skälen för regeringens bedömning: De nya reglerna medför ett stärkt konsumentskydd. På sikt bör regleringen dessutom kunna leda till bättre konkurrens och lägre konsumentpriser inom de områden där automatisk avtalsförlängning förekommer.

Förslaget kan förväntas leda till en viss ökning av administrativa kostnader för näringsidkare som efter ikraftträdandet väljer att ingå nya avtal eller förlänga avtal som medför skyldighet att påminna konsumenten om att avtalet måste sägas upp för att upphöra att gälla. Detsamma gäller näringsidkare som måste omarbete sina standardavtalsvillkor och se över sina faktureringsrutiner. Kostnaderna bedöms dock vara begränsade, bl.a. mot bakgrund av att det redan följer av praxis att villkor om automatisk avtalsförlängning i vissa fall kan vara ogiltiga om näringsidkaren inte påminner konsumenten om villkoret. Berörda näringsidkare bör därför i viss mån redan ha anpassat sig till de nya förhållandena.

Ett visst intäktsbortfall kan även komma att uppstå för en del näringsidkare, eftersom konsumenterna i fler fall kan förväntas sägas upp avtal som innehåller villkor om automatisk förlängning. Eftersom kundörligheten bedöms öka kan förslaget samtidigt leda till intäktsökningar för andra näringsidkare.

Förslaget bedöms inte påverka kostnaderna för det allmänna negativt, utan bör snarare leda till färre tvister. Arbetsbördan för domstolarna, Allmänna reklamationsnämnden och Konsumentverket kan alltså förväntas minska, även om det knappast rör sig om några större ekonomiska besparingar för det allmänna.

7 Författningskommentar

Förslaget till lag om konsumentskydd vid automatisk avtalsförlängning

1 § Denna lag gäller när ett tidsbestämt avtal mellan en näringsidkare och en konsument innehåller villkor om att avtalet förlängs om konsumenten inte säger upp det.

Lagen gäller inte om det finns särskilda bestämmelser om förlängning av ett avtal eller om konsumenten efter förlängningen kan säga upp avtalet till upphörande inom tre månader från uppsägningen.

I paragrafen anges lagens tillämpningsområde. Övervägandena finns i avsnitt 4.

Av *första stycket* framgår att lagen gäller när ett tidsbestämt avtal mellan en näringsidkare och en konsument innehåller villkor om automatisk avtalsförlängning. Lagen är tillämplig oavsett om det tidsbestämda avtalet förlängs på viss tid eller tills vidare. Avtal som från

början gäller tills vidare omfattas inte. Begreppen näringsidkare och konsument har samma innebörd som i annan konsumenträttslig lagstiftning.

I *andra stycket* anges undantagen från tillämpningsområdet. Av stycket framgår att lagen inte gäller om det finns särskilda bestämmelser om förlängning av ett avtal. Exempel på sådana bestämmelser är 3 kap. 4 § försäkringsavtalslagen (2005:104) och 12 kap. 3 § jordabalken. Lagen gäller inte heller för det fall en konsument ändå kan säga upp ett förlängt avtal med högst tre månaders uppsägningstid. Möjligheten att säga upp avtalet inom tre månader kan följa av avtalet eller av civilrättsliga föreskrifter. Undantaget innebär bl.a. att villkor om automatisk förlängning av avtal som vanligen förnyas med en månad i taget, t.ex. prenumera-tionsavtal för musik- eller TV-tjänster, inte omfattas. Ett annat exempel på avtal som träffas av undantaget är avtal om konsumentkrediter, eftersom konsumenten alltid kan betala sin skuld i förtid eller säga upp avtalet med högst en månads uppsägningstid (se 32 och 37 §§ konsumentkredit-lagen [2010:1846]).

2 § Avtalsvillkor som i jämförelse med bestämmelserna i denna lag är till nackdel för konsumenten är utan verkan mot honom eller henne.

Paragrafen anger lagens tvingande karaktär. Övervägandena finns i avsnitt 4.

Av paragrafen framgår att lagen är tvingande till konsumentens förmån på så sätt att konsumenten inte är bunden av avtalsvillkor som i jämförelse med lagens bestämmelser är till nackdel för honom eller henne.

3 § Näringsidkaren ska inför en förlängning av avtalet påminna konsumenten om innebörden av ett villkor som avses i 1 § första stycket. Påminnelsen ska vara skriftlig och lämnas senast en månad före den tidpunkt då avtalet senast måste sägas upp.

Om näringsidkaren inte påminner konsumenten enligt första stycket, har konsumenten rätt att säga upp avtalet med omedelbar verkan. Har avtalstiden inte löpt ut, har konsumenten dock endast rätt att säga upp avtalet till avtalstidens utgång.

Paragrafen innehåller bestämmelser om näringsidkarens påminnelse-skyldighet och konsumentens uppsägningsrätt. Övervägandena finns i avsnitt 4.

Enligt *första stycket* ska näringsidkaren påminna konsumenten om innebörden av ett avtalsvillkor om automatisk avtalsförlängning. Av påminnelsen ska framgå att avtalet kommer att förlängas om konsumenten inte säger upp det. Att näringsidkaren enbart skickar en faktura för en ny avtalsperiod till konsumenten kan inte anses innebära att näringsidkaren därigenom har fullgjort sin påminnelse-skyldighet. Skyldig-heten att påminna konsumenten gäller oavsett om avtalet förlängs med en ny tidsperiod eller tills vidare.

Innebörden av att påminnelsen ska lämnas inför förlängningen är att den inte får lämnas alltför tidigt så att syftet med påminnelsen kan anses ha gått förlorat.

Påminnelsen ska vara skriftlig och lämnas senast en månad före den tidpunkt då avtalet senast måste sägas upp för att upphöra att gälla vid

Prop. 2013/14:242 avtalstidens utgång. Bevisbördan för att en skriftlig påminnelse har lämnats i rätt tid ligger på näringsidkaren.

Kravet på skriftlighet innebär att en påminnelse kan ske t.ex. genom en upplysning i ett särskilt brev eller genom ett elektroniskt meddelande till konsumenten (jfr prop. 2004/05:13 s. 130, prop. 2011/12:126 s. 10 och prop. 2013/14:71 s. 20).

Av *andra stycket* följer att konsumenten har rätt att säga upp avtalet om näringsidkaren inte fullgör sin påminnelseskyldighet enligt första stycket. Avtalet kan i så fall sägas upp med omedelbar verkan eller, om avtalstiden ännu inte har löpt ut, till avtalstidens utgång. Även om en konsument redan har betalat för en ny avtalsperiod, t.ex. genom autogiro, kan uppsägning komma i fråga, förutsatt att näringsidkaren har brutit i sin påminnelseskyldighet. Något formkrav för uppsägningen föreskrivs inte.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 mars 2015.
2. Lagen gäller endast för avtal som har ingåtts eller förlängts efter ikraftträdandet.

Av *punkten 1* framgår att lagen börjar gälla den 1 mars 2015.

Enligt *punkten 2* ska lagen bara tillämpas på avtal som ingås eller förlängs efter ikraftträdandet. För avtal som har ingåtts eller förlängts dessförinnan gäller alltså inte de nya bestämmelserna om näringsidkarens påminnelseskyldighet och konsumentens uppsägningsrätt. Om ett avtal förlängs efter ikraftträdandet innebär övergångsbestämmelsen däremot att näringsidkaren ska påminna konsumenten inför nästa förlängning av avtalet och att konsumenten har en uppsägningsrätt om så inte sker.

Övervägandena finns i avsnitt 5.

Automatisk förlängning av avtal

Vissa appar innefattar funktioner som gör det möjligt för kunden att förvärva innehåll på prenumerationsbasis. Dessa s.k. In App-prenumerationer förlängs automatiskt i tillämplig tidsperiod. Även på en rad andra marknader, som t.ex. dejtingsidor på Internet och gymbranschen, förekommer det att ett tidsbegränsat avtal förlängs automatiskt om inte konsumenten säger upp avtalet en viss tid innan det ska upphöra. Eftersom parterna ofta ingår tidsbestämda avtal för en relativt lång tidsperiod kan det vara svårt för konsumenten att komma ihåg att säga upp avtalet. Ofta blir konsumenten påmind om avtalet först när han eller hon får en faktura för den nya perioden. Det är då vanligtvis för sent att säga upp avtalet. Utredningen föreslår att en ny lag införs om konsumenters rätt att förhindra förlängning av avtal. Lagen ska vara tillämplig när inga andra lagbestämmelser finns. Lagen ska ge konsumenter rätt att säga upp ett tidsbestämt avtal inom tre veckor från det att konsumenten fått en betalningsanmaning för en ny period, såvida inte näringsidkaren högst två månader före avtalstidens utgång skriftligen har meddelat konsumenten 1. att avtalet kommer att förlängas om avtalet inte sägs upp, 2. vilka villkoren blir vid förlängning och 3. att förlängning undviks om konsumenten säger upp avtalet inom en månad från avsändandet av meddelandet till viss e-postadress.

Ekonomiska konsekvenser av förslaget

Förslaget om en ny lag angående automatisk förlängning av avtal innebär i princip ett klargörande av gällande rätt. Konsekvenserna för företagen bedöms därmed bli begränsade. I övrigt har utredningen ägnats åt att tolka och klargöra det gällande rättsläget på en rad olika områden som har anknytning till handel av varor och tjänster över mobiltelefonen. Även om utredningens tolkningar av rättsläget kan medföra att operatörerna och marknadsplatserna kan behöva ändra sina avtalsvillkor i vissa delar, bedöms de ekonomiska konsekvenserna för berörda företag sammanlagt bli små.

Promemorians lagförslag

Förslag till lag (20xx:xxx) om konsumenters rätt att hindra förlängning av avtal

Härmed föreskrivs följande.

1 § Denna lag gäller när en näringsidkare avtalat med en konsument att ett avtal på viss tid förlängs för en ny bestämd tidsperiod, eller tills vidare med en uppsägningstid överstigande tre månader, om konsumenten inte säger upp avtalet.

Lagen gäller inte om annan lag innehåller andra föreskrifter om uppsägning av tidsbestämda avtal.

2 § I lagen avses med

konsument: en fysisk person som handlar huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet,

näringsidkare: en fysisk eller juridisk person som handlar för ändamål som har samband med den egna näringsverksamheten.

3 § En konsument har rätt att säga upp ett avtal som anges i 1 § inom tre veckor från det att näringsidkaren avsänt en betalningsuppsmaning. Treveckorsfristen börjar löpa bara om betalningsuppsmaningen innehåller en upplysning om att konsumenten kan avbryta avtalet vid utgången av den pågående perioden genom uppsägning inom tre veckor till viss e-postadress. Om konsumenten utan att ha betalat säger upp avtalet inom treveckorsfristen, gäller uppsägningen till utgången av den pågående avtalsperioden. Vid giltig uppsägning är konsumenten inte skyldig att betala för något som tillhandahålls under den nya perioden men före uppsägningsfristens utgång.

Om betalning för en ny period görs genom autogiro, har konsumenten rätt att säga upp avtalet inom tre veckor från det att konsumenten får underrättelse om betalningen. Uppsägningen gäller då från den dag uppsägningen kommer näringsidkaren till handa.

Uppsägningsrätten enligt första och andra styckena gäller inte om näringsidkaren högst två månader före avtalstidens utgång skriftligen har meddelat konsumenten

1. att avtalet kommer att förlängas om avtalet inte sägs upp,
2. vilka villkoren blir vid förlängning, och
3. att förlängning undviks om konsumenten säger upp avtalet inom en månad från avsändandet av meddelandet till viss e-postadress.

4 § Konsumentens rätt enligt 3 § kan inte inskränkas genom avtal.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2014, oavsett om parternas avtal ingåtts före denna tidpunkt.

Efter remiss har yttranden över promemorian lämnats av Hovrätten för Västra Sverige, Malmö tingsrätt, Solna tingsrätt, Marknadsdomstolen, Allmänna reklamationsnämnden, Konsumentverket, Datainspektionen, Barnombudsmannen, Finansinspektionen, Kronofogdemyndigheten, Lotteriinspektionen, Ungdomsstyrelsen, Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet, Post- och telestyrelsen, Konkurrentverket, Regelrådet, Almega, IT&Telekomföretagen, Dataspelebranschen, Etiska rådet för betalteletjänster, Finansbolagens förening, Föreningen Svensk Programvaruindustri, Företagarna, Konsumentvägledarnas förening, Promise, Svensk Handel, Svensk Inkasso, Svenska Bankföreningen, Sveriges advokatsamfund, Hi3G Access AB, Näringslivets Delegation för Marknadsrätt (NDM) och Tidningsutgivarna.

Centrum för konsumtionsvetenskap vid Göteborgs universitet, Apple AB, Google AB, Frivilligorganisationernas insamlingsråd, Konsumenternas Försäkringsbyrå, Konsumenternas Bank- och finansbyrå, Morgan, Näringslivets telekomförening, Näringslivets Regelnämnd, Svenskt Näringsliv, Sveriges Konsumenter, Swedish Direct Marketing Association (SWEDMA), Telekområdgivarna, Tele 2, Telia Sonera, Telenor och 4T har avstått från att yttra sig.

Lagrådsremissens lagförslag

Förslag till lag om konsumentskydd vid automatisk avtalsförlängning

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag gäller när ett tidsbestämt avtal mellan en näringsidkare och en konsument innehåller villkor om att avtalet förlängs om konsumenten inte säger upp det.

Lagen gäller inte om det finns särskilda föreskrifter om förlängning av ett avtal eller om konsumenten efter förlängningen kan säga upp avtalet till upphörande inom tre månader från uppsägningen.

2 § Avtalsvillkor som i jämförelse med bestämmelserna i denna lag är till nackdel för konsumenten är utan verkan mot honom eller henne.

3 § Näringsidkaren ska inför en förlängning av avtalet påminna konsumenten om innebörden av ett villkor som avses i 1 § första stycket. Påminnelsen ska vara skriftlig och lämnas senast en månad före den tidpunkt då avtalet senast måste sägas upp.

Om näringsidkaren inte påminner konsumenten enligt första stycket, har konsumenten rätt att säga upp avtalet med omedelbar verkan. Har avtalstiden inte löpt ut, har konsumenten dock endast rätt att säga upp avtalet till avtalstidens utgång.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 mars 2015.
 2. Lagen gäller endast för avtal som har ingåtts eller förlängts efter ikraftträdandet.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2014-06-11

Närvarande: F.d. justitieråden Susanne Billum och Severin Blomstrand samt justitierådet Kristina Ståhl.

Ett stärkt konsumentskydd vid automatisk avtalsförlängning

Enligt en lagrådsremiss den 5 juni 2014 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om konsumentskydd vid automatisk avtalsförlängning.

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av rättssakkunnige Johan Welander.

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 26 juni 2014

Närvarande: Statsministern Reinfeldt, ordförande, och statsråden Bildt, Hägglund, Ohlsson, Norman, Attefall, Engström, Kristersson, Elmsäter-Svärd, Ek, Löf, Arnholm, Svantesson

Föredragande: statsrådet Svantesson

Regeringen beslutar proposition 2013/14:242 Ett stärkt konsumentskydd vid automatisk avtalsförlängning